

abire non siverat. Nam morbo concusso intolerabili, in modum utris pars lateris tabefacta distenditur, ac per diuturna tempora vivis excruciatu doloribus; diebus singulis infelicem animam pene intra fauces volvens solum exitum præstolatur. Nudatur substantia, caret familia, deseritur a conjugè propria, abjicitur a cunctis velut jam cadaver exanime. Inter hæc itaque pœnarum incendia, per visum cœnobium sancti confessoris adire tertio monitus, nullo modo se salvari nisi virtute sancti Basoli, cum usque ad ea tempora nec nomen ipsius, nec locum audierat. Tandem feretro semivivus imponitur ad locum devehendus, ubi cum adhuc vitæ diffidens paululum orationes animo desperatus effunderet, ac e sepulcro sancti misti liquoris aliquid prælibasset; rediiva cœperunt membra paulatim reviviscere, ita quod non post multum temporis saluti redditus, tantæ incolumitatis exstitit, quantam nunquam fuerat expertus.

Plura sunt denique quæ de hujus beati confessoris actibus visa vel audita referuntur: nos tamen hæc ad utilitatem legentium, humilitatis persequi exem-

:(23'). Sequebatur in ms. codice Historiola de relatione corporis S. Basoli in ipsius cœnobium anno primo sacerdotii Rodulphi archiepiscopi facta de more. *Moris quippe est, ut hujus beati viri corpus per singulos annos ab abbate monasterii et fratribus ad Indictum Remense deferatur, et facto sermone a pontifice ad populum, rursus ad locum sibi destinatum deducatur*: quod hactenus in secunda Feria Pentecostes

pla volentium paucis edidisse sufficiat. Cumque gestorum excellentiora solummodo lector notataprehenderit, sublato prolixitatis tædio gratius ista suscipiat, et noxia scrupulositate animus nusquam evacillet. Nam si cuncta quæ gesta sunt, cæsæ membranæ suscipere, non brevi Historia eliminata tenerentur. His ante omnia providi vera cautiùs dicere et fastidiosis effusius non obesse. Sicut autem qui cibo semper uno alitur, tædio gravatur, alternis vero vesci delectabiliùs mens trahitur: sic si verba prolixius cudendo pertrahimus, verborum fastidium de verbis congerimus. Hic ergo finem facimus, et tanquam post emensi dispendia gurgitis laboriosum navis nostræ non sine mercedis fructu quieta statione finem religamus, agentes Deo gratias humiliter, qui nos per sanctum confessorem suum Basolum et miraculorum honorat insigniis, et incessantibus adjuvat patrociniis, favente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæculorum sæcula. Amen (23').

obtinuit. Eo igitur anno, id est anno Christi 1108, quidam Lotharingus, nomine Dominicus, corpore procerus, cum S. Basoli clientes ob corporis brevitatem subsannaret, et sanctis officium exhibere detractaret; illico a dæmonio correptus dicitur; sed mox facti pœnitens, cooperante Girulfo probatæ vitæ monacho, meritis S. Basoli hac infestatione liberatus.

VITA S. BERCHARII

ABBATIS ALTIVILLARENSIS ET DERVENSIS PRIMI,

Auctore Adsone.

(Apud Mabill, *Acta SS. ord. S. Bened. Sæc. II* p. 831, ex ms. cod. *Compendiensi et Camuzati Promptuario.*)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ

1. Acta S. Bercharii [S. Bercaire] abbatis primum quidem ab auctore anonymo descripta stylo rudi et impolito, dein Adso abbas Dervensis post medium sæculum x, expolivit. *Gesta hujus sancti ac piissime protectoris nostri Bercharii*, inquit monachus Dervensis anonymus in libro sequenti *Mirac. ad extremum, quoad potuit, comens lepore facundiæ spectabilis, sparsit totius Galliæ oris, quæ eatenus inculte exarata habebantur et abdita.* Et Frodoardus Ecclesiæ Remensis canonicus in *Hist. Rem.* lib. II, cap. 27, paulo ante Adsonem, S. Bercharii gesta quædam perstrinxerat. Adsonis lucubrationem a Nicolao Camuzato jam editam una cum subjecto libro *Miraculorum* in *Promptuario Trecassino*, cum ms. cod. abbatiæ nostræ Compendiensis collatam hic exhibemus, quando antiquiorem S. Bercharii historiam nancisci non licuit. In mss. codd. isti Vitæ non præfigitur Adsonis auctoris nomen: at genuinum Adsonis esse fetum libri *Miraculorum*, qui subsequi solet, versus primi persuadent.

2. S. Bercharii nomen in antiquis Fastis desideratur. In veterrimo nostro Usuardi exemplari ab annis octingentis exarato S. Bercharius manu quidem secundaria: at quæ annos quædringentos facile præse fert, memoratur xvii *Kalend. Novemb.* (quem translationis ejus diem esse inferius dicemus) his verbis: *Dervo monasterio S. Bercharii martyris atque abbatis.* In diplomatibus vero Ludovici Pii Augusti Caroli Calvi aliorumque litteris *Bercharius sanctus* prædicatur, ejusque corpus in *Dervensi monasterio requiescere* dicitur. Eum *martyrem* vocant; pro more auctorum mediæ ætatis, qui viros pios violenter necatos quæcunque ex causa *Martyres* appellabant. Sic S. *Præjectum Arvernorum, Theodardum Tungrorum, Leodegarium Aduorum* episcopos; *Arnulfum in Porciensi Comitiva* (uti in *Chronico Mosomagensi tom. II Spi-*

eil. Acheriani legitur) a latronibus interfectum, Adalbaldum S. Rectrudis maritum, Eduardum Anglorum regem a noverca necatum, aliosque quamplures *martyrum* nomine exornant. In Actis S. Leodegarii ab anonymo descriptis leguntur hi versus. cap. 5: *Nec enim adeo aestimandum est, eum (Leodegarium) formidasse martyrium. Nam cum pridem per quemdam monachum nomine Bercharium in Dominica cœna de suo ei fuisset interitu nuntiatum, die passionis Domini cruentum regis adiit palatium, etc.* Quod an S. Berchario abbati possit aptari, lectoris iudicium esto. Certe S. Bercharius *Waimerum tormentorum S. Leodegarii reum* secum perduxisse Hierosolymam dicitur in lib. *Mirac.* num. 11.

3. S. Bercharius præter varia oratoria ædificavit duo monasteria, Altvillarensis primum, postea Dervense, quibus ipse præfuit. Altvillarensis [Hautvillers] diœcesis Remensis ad Matronam fluvium, quarto milliari a civitate Remorum, *secundum regulam Patrum S. Benedicti et Columbani* (uti in Nivoniis seu Nivardi Remorum antistitis Charta a Sammarthanis vulgata, a Frodoardo laudata præfertur) conditum est: Dervense [Monstier-en-Der] vero in Partensi [le Parthois] Campaniæ pago, diœcesi Catalaunensi subjectum, Trecassinæ finitimum ad fluvium Vigeram [la Voire] *sub regula S. Benedicti* itidem constructum a S. Berchario fertur in instrumento Ludovici Pii imp. anno 815 concesso, quod Sammarthani post Chesnium retulerunt. Viget etiam nunc utrumque monasterium sub Benedictina S. Vitoni congregatione; Altvillarensis quidem S. Helenæ reliquiarum cultu illustratum; Dervense vero ejusdem sanctæ capite, oppidulo et jurisdictione spirituali, quam in ipsum oppidulum et vicus quinque monasterio subjectos exercet.

PROLOGUS AUCTORIS.

1. Cum gloriosas virorum illustrium palmas ac præmia meritorum, sancta per orbem et universalis competentis obsequii functionibus solemniter persolvat passim mater Ecclesia catholica, nos quoque pro infructuosi ignavia silentii multandos fore arbitror, si gesta ejus lateant, cujus specialiter apud nos et virtutum exuberat copia, et sanctæ institutionis refulgent incrementa, præcipue cum facta præcedentium, salutis sit materies ad memoriam relata posterorum. Actus igitur ac laborum certamina B. Bercharii abbatis et martyris gloriosi summam

A perstringere cupientes, tanto difficilius hanc narrandi materiam sumimus, quanto ad explicandam hujus operis magnitudinem nos impares esse sentimus; sed non est illi difficile elinguem in verba resolvere, quem constat muta etiam elementa consonis vocibus solemniter prædicare. Ea itaque prosequi intendimus, quæ vel ab ipso domestico sanctissimoque ejus collegio notata claruerunt, vel postea divino beneficio ipsius compensata meritis, ætati nostræ perferri potuerunt.

INCIPIT VITA.

Bercharius nobilis Aquitanus

2. Prioris monumenta temporis pagum Aquitanicum ortus ejus tradidere ac generis fuisse exordium. Parentes ejus vita venerabiles et valde religiosi in vita sua, exteriore affluentia rerum non mediocriter decorati, et (quod longe est excellentius) quodam singularis innocentiae ac inter suos felicium provenituum privilegio insigniti; qui cum conjugalis pudicitiae jura fidei integritate servarent commodis temporalibus præcellentes, divinorum tamen operum pia intentione studio perflagrantes, supernæ dispositione clementiæ tantam ac talem meruerunt sobolem accipere, cujus institutione et meritis in cœlestibus castris niveas militantium innumerabilis multitudo bonorum fructuum palmas perferret, et multiplex antiqui deceptoris versutia ablatis fidelium animarum spoliis deperiret. Quod facile est deprehendere, si quis altioribus abstinens, hæc pauca in consequentibus dignetur advertere. Cui videlicet ex matris utero cum divini jam tunc san-

B ctificatione muneris in luce prodeunti, more Aquitanico Bererum [*al.*, Bereum] a parentibus inditum constat fuisse vocabulum, tanquam ab ipso jam nascendi exordio bonæ hæreditatis herum.

Nivardo agente litteris imbuitur.

3. Eo tempore Francorum imperium rege Childerico (24) felicissime disponente, viro quidem rebus bellicis potentissimo, circa Ecclesiarum autem Dei cultum devotissimo, B. pontifex Nivardus sanctitatis ac religionis magnitudine toto Francorum orbe famosissimus, apostolica auctoritate cœlestem in terris vitam agens, sanctæ Remorum præsidebat Ecclesiæ. Qui quia esset plenus auctoritatis et gratiæ, cum peteretur quoque diversas terrarum vel nationum tam pro vitæ merito quam etiam doctrinæ affluentis eloquio partes invisere, fines Aquitanicæ aliquando contigit expetisse, atque ad illud usque prædium traditur pervenisse, in quo viri Dei parentes videbantur propria statione resedisse. Nam inter cætera quæ ex dote supernæ non ab Eustasio, sed a Waldeberto seu Walberto abbate; anno circa 650. Altvillarensis cœnobium crexit, Dervense anno circa 670, denique anno (ut aiunt) 684 obiit.

(24) Solèmnè est auctoribus, qui res gestas sanctorum litteris mandaverunt, ut quo quisque rege floruit, eodem natum esse affirmant; quod hic quoque ab Adsonè factum, Bercharius Clotharii II principatu natus est, apud Luxovium admissus est

dispensationis hic vir sanctus acceperat, non a mediocribus quoque paternæ hæreditatis titulis a progenitoribus temporaliter etiam certum est floruisse, quod videlicet, si quis diligenter velit, in promptu est agnoscere, cum pene usque ad hæc nostra tempora ejus juris villas et prædia tam ultra Ligerim, ubi Diseias dicitur, quam etiam intra fines Aquitaniæ constituta, hi qui sibi in monasterii sui regimine probantur successisse, per longa temporum curricula jure quieto visi sint possedisse. Sed ingruentium causarum, partim negligentia torpentium, partim etiam crudeli perversarum infestatione gentium videntur amissa, quæ quondam monachorum fuerant usibus attributæ. Sed, ut ad id quod cœpimus exsequendum redeamus, cum prædictus pontifex sanctus, a viri Dei parentibus debitæ venerationis liberalitate, ut par erat, officiosissime susceptus, quamdam futuræ habitudinis speciem miraretur in puero boni operis candidato, divino instinctu sacris mysteriis eum applicandum esse præcensuit. Hac itaque sanctissimi pontificis auctoritate animati devotissimi genitores, infra teneros annos exactæ infantæ, temporis opportunitatem nacti, litteratoriæ professionis salutaribus disciplinis mox mancipandum esse decernunt, in quo præeunte supernæ illustrationis munere, cum sacræ institutionis instantia spiritalium etiam donorum fulserunt incrementa. Qui scilicet non otiose passus illa de lucidissimo litterarum fonte commercia sub ætatis teneræ crepundiiis ardentius aggregare, quibus postea in virile robur assurgens, et sibi et aliis ad mensuram Dominicæ dispensationis potuisset prodesse. Ita jam tunc puerilis inconstantia motus, quibus sæpe illa ætas labilis et fluxa resolvitur, rigore virtutis ingentis et moderaminis justis componens honestate, ut præter hæc quibus addictus fuerat litterarum conamina nil in se aliud residere pateretur, nisi forte dum aut opera pietatis ageret, aut certe, prout natura concesserit, sacris orationum exercitiis devotius insudaret.

Remos ad Nivardum se recipit.

4. Igitur, dum puer sanctæ indolis tam scientia quam virtute animi cœvos suos brevi præcederet, atque paulatim bonæ intentionis primordiis ad cælestis militiæ perfectius tirocinium decrevisset intendere; supernæ vitæ æstuantis animi desiderio cœpit alius aspirare, terrenarum rerum contemptu sufficiens atque ea quæ ad virtutum incrementa respiciunt perennis intuitu gloriæ totis nisibus attentans, æterna præ oculis indefessa constituere, peritura manentibus compensare, diversis afflictionum generibus affectionum carnalium molimina coarctare, atque adolescentiæ gressus, divini amoris virtute roborare. Spretis deinde propinquorum et patriæ retinaculis, diligenter replicans, quia qui novæ conversationis rudimenta suscipiunt, tanquam

(25) An Remaclus id munus in palatio gesserit, an etiam Bercharius in aula alibive cum eo vixit,

peregrinos et advenas non cives suos mundus aspiciat, præfatum sanctissimum Nivardum Remorum pontificem flagrat ardore expetendi. Qui, sicut diximus, apostolicæ institutionis prærogativa suffultus, nobilitatis honore clarissimus, variis virtutum generibus adornatus, inter Francorum proceres primus in aula regis, vita et conversatione dignissimus fulgebat. Per id temporis ea civitas sanctorum stipata cohortibus, et licet inter militares alas sub principe suo Childerico, capiti tamen suo consona, divini amore cultus urbs populosa spirabat. Hujus itaque tantæ opinionis gratia provocatus felix adolescens Bercharius, ecclesiasticis sacramentis, fide, habitu et actu aptissimus, cum illo beato senes, cui jam pridem dictum a Domino fuerat: *Egredere de terra et de cognatione tua, et veni in terram quam monstravero tibi, et faciam te crescere in gentem magnam* (Gen. xii, 1, 2), fidem participans et meritum, cognationem relinquens et patriam, post longi laboris excursus, fines ingreditur Franciæ, futurus cum S. Nivardo pontifice cives felicissimus (ut patulum est in sequentibus deprehendere) sanctæ Remensis Ecclesiæ, in augmentum videlicet operationis divinæ, quam Domini omnipotentia Redemptoris, in lucrandis fidelium animarum quæstibus per hos duos synergos felicissimos præordinaverat adimplere. Hic igitur beatus pontifex ut semper optaverat, tali ac tanto suppare adepto, quoniam ipse exterioribus tractandæ reipublicæ fuerat negotiis implicatus, regiæ dispositionis consiliis et actibus frequenter interesse, pontificalis providentiæ pondus volens nolensve cælesti ordinatione perferre, ministerium sibi injunctum tum publice tum privatim increpando, arguendo, obsecrando, ut perfectus agricola sedulus exercere, gaudio replebatur non modico, familiari potitus adjutore atque in divinis operibus devotissimo consorte.

Remaclo informandus traditur.

5. Quapropter cupiens eum undecunque perfectius erudiri, sanctioribus ac religiosioribus divinæ scientiæ viris, quos sibi undique collata familiaritate addiderat, copulandum esse constituit, ut videlicet plurimorum instituentium auctoritate disceret, quod postmodum plurimis ministraret. Inter quos tunc temporis in regis Francorum aula præpollentis beatissimi Remaclo procuratoris (25) quidem sacri scrinii palatii prudentiæ et sanctitatis titulis commendata ubique excreverat opinio veneranda: qui scilicet vir inclytus, confessor postmodum Domini gloriosus, multis signorum virtutibus approbatus, placidus cunctis, benignus universis, in prosperitate modestus, in adversis patientissimus, vita laudabilis, eloquio affabilis, sic temporalia cautus exhibebat, ut æterna semper ab oculis non averteret. Hujus talis ac tanti viri sacris institutionibus rore superni nectaris illustrandum, B. Bercharius nutu prædicti rit, non satis constat. Lege Acta S. Remaclo ad an. 664.

pontificis se maluit pro tempore ire copulatum, ut in quo perfectam doctrinæ scientiam intellexerat, ipse quoque per hunc ætatis suæ ac morum imbecillitati consulens, non tam scientiæ quam sanctæ puritatis commercia reportaret.

Luxovium petit.

6. Interea cum beati viri justus adolescens per aliquod tempus magisterio frueretur, et cœlestis pro viribus prælibasset haustum sapientiæ, Luxoviense monasterium accepto tulit expetere, quoniam B. Columbanus districtis commendata regulis, ad se perlata fuerat fama religionis. Erat enim eo tempore in cunctis Galliarum partibus hoc cœnobium cum in multimodis rerum possessionibus, tum etiam divinæ venerationis cultibus nomen singulare habens, quod illic et districtior institutio, et studium sapientiæ plenius haberetur; quem videlicet miræ spectationis locum idem B. Columbanus Pater in vasta Vosagi eremo a fundamentis construxerat, inventis antiquissimi operis ædificiis cum aquis natura ferventibus e terræ venis ultro prædeuntibus, ubi et ipse postmodum aggregato fidelium numero sexcentorum ferme monachorum rector exstitit, longoque tempore eidem monasterio nobilissime præfuit, multisque miraculorum signis in eodem loco claruit, donec Brunehildis regina impiissima, eo quod duos filios suos quos ex adulterino Theoderici nefandi regis, filii videlicet regis Sigeberti, conjugio (26) suscepit, suo colloquio et benedictione indignos judicasset, ab eo loco instinctu diabolico proturbavit. Qui non sine magno mœrore et luctu omnium recessurus inde, Eustasium virum æque sanctissimum dignitate generis et vita illustrissimum, quem ipse pago oriundum Lingonico a puero instituerat, eidem numero fratrum collegio rectorem præfecit. Inde Italiam expetens, Bobiense cœnobium non minus decenti opere statuit, in quo consummatus virtutibus, beato fine quievit. Sanctus vero Eustasius loco Patris residens, non minimam monachorum multitudinem in Domini servitute verbis et exemplis præmunens, nominis et meriti magistri hæres exstitit. Audita igitur fama tanti nominis, viri religiosi illuc undecunque confluunt, se suosque liberos plurimi certatim imbuendos offerunt, illud ante omnia ducunt permaximum, si vel post longævam probantis injuriæ tolerantiam, quodammodo admitti mereantur in congregationem. Jam vero quis locus vel civitas non gaudeat, ex beati viri disciplina rectorem habere pontificem vel abbatem, cum constet ex hujus virtute magisterii pene totum Fran-

corum orbem decretis regularibus fuisse primum decenter illustratum? Bercharius itaque famulus Christi ad altioris vitæ semper instituta conscendere desiderans, pontificis sui auctoritate et gratia, celeri gressu ad locum hunc pro voto properat: præfati Patris (27) alacritate condignus approbatur sanctæ monachorum cohorti, non tam corpore quam mente et actu sociatur.

Pie vitam instituit.

7. Susceptus autem in commune cum cæteris, aggressusque denuo tanquam athleta recentissimus militiæ gymnasium cœlestis, præteritorum immemor certaminum, et quasi qui virtutum in scammate positus, ad perfectionem pugnæ nihil plene ante peregisset, cœpit rursus divinis operibus spiritum coercere, veluti eum cerneret monasticæ districtiōis tunc primum rudimenta suscepisse, seipso semper validior, et gratia supernæ illustrationis vitæ præcedentis qualitate jocundior. Jam vero styli non patitur opera, quanta in viro Dei fuerit humilitas, quanta virtus obedientiæ, quanta modestiæ gravitas, quanta charitas, quanta benignitas, quanta mansuetudo, quanta etiam patientiæ fortitudo. Obedientiæ sibi injunctæ negotium ita jubentis percurrit imperio, ut mentem in sublime dirigens, nec laudis humanæ compendia quæreret, et suæ præmium gloriæ, rei pereuntis pretio nullo compensaret. Studebat etiam aliorum consideratione seipsum despiciere, et cum apud se cunctis judicaretur inferior, in humilitatis tamen culmine certabat omnibus inveniri sublimior: mœstissimum revolvens si quis in illo sancto collegio aliqua fortia attrectaret, quæ ille favente Dei gratia segnius attigisset.

Pincerna factus, miraculo commendatur obediens.

8. Traditur siquidem per idem tempus, hunc in eo loco factum aliquando ministrum a caliculis (28), in curam promptuarii, rectoris nutu, vicibus successisse. Cumque ille hanc officinam corporum dispensandam acciperet, quippe quem strenuum ad omnia sancta obedientia fecerat, quæ commissa fuerant prudenter inferebat. Quadam vero die dum talibus tenetur implicitus, jussu patris est subito vocatus. Forte ille tunc promptuarium ingressus, ante vas steterat, et sudem quæ vulgo ducidulum a potu scilicet educendo dicitur in manu tenens, cerealem (29) amphoræ potum infundebat: mirum dictu! ad unius jussionis nutum audito abbatis nomine, relictis quæ habebat præ manibus concitus cucurrit, oblitus ardore obedientiæ et vasis observantiam et amphoræ cautelam. Cumque vocatus

qui ab anno 625 ad 665 locum rexit.

(28) Tametsi *caliculas* pro *caligulis* nonnunquam usurpant auctores, hic tamen intelligendi videntur calices seu pocilla, uti ex sequentibus apparet.

(29) Ita cervisiam seu zitum vocant, eo quod ex cerere seu ex granis hordei potissimum eliciatur. Id genus miraculi refertur in Vita S. Columbanum. 26; at Berchario aptari non potest: siquidem factum dicitur Columbanum imperio, quem Bercharius suppar videre non potuit.

(26) Fœde hallucinatur auctor, si Brunehildem putat filios proprios suscepisse ex Theoderico, qui Brunehildis nepos fuit, eique pronepotes ex pellie generavit.

(27) S. Eustasius cœnobio Luxoviensi præfuit ab anno 613 ad 614, quo tempore Remensi cathedræ præerat Sonnatius, cui post Leudegislum, Engilbertum et Landonem Nivardus anno circa 650 successit. Non ergo Bercharius Luxovium admissus est ab Eustasio, sed fortasse a Walberto ejus successore,

astaret ante abbatis præsentiâ, interim potus ille in vasculum non cessans defluere subter positum, postquam ad superficiem vasis pervenerat; in modum columnæ superne constipatum in gyrum coronari cœpit. Ulro cerneret illud genus liquaminis, quo vix claustris contineri valeat, ut quondam Dei transeunte populo absque littoribus Jordanis fluenta in sublime tolli; ut liquido patesceret quanta esset virtus obedientiæ, ejus fructus nullomodo possit in terram deperire. At vero ille non sine abbatis admiratione reversus, factum stupuit, quod prius potuisse a se fieri omnino non præsumpsit: tamen vir ille sanctus hoc quod acciderat non suo, sed totum abbatis sui merito deputavit.

Remos reversus, Nivardo monasterium construere cogitanti sociatur.

9. Ita vero cum jam esset regularibus apertissime disciplinis edoctus, divinæ militiæ in utramque partem armis præmunitus, ut videlicet per hæc quæ longo exercitio didicisset, in lucri Dominici dispensationem jam plurimorum saluti consulere potuisset; in provinciam Remorum ad S. Nivardum pontificem revertitur, qui tam virtutibus quam rebus, ut diximus, supra gregis sui custodiam vigilans, hostis insidias relidebat, atque ecclesiasticam dignitatem profusis successibus ampliabat: cuique olim volventibus annis divinæ inspirationis instinctu hic ardor sensibus inerat; uti in quolibet suæ diœcesis contubernio eo loci ad serviendum Deo viventi domum construeret, ubi rerum competentiâ aptiora divinæ servitutis commoda prætulisset. Illa erat in hac deliberatione morarum causa permaxima, quoniam deesset persona voti ad id agendum socia, quæ et desiderium suppleret pontificis, et strenua in Dei rebus inveniretur instantiâ suscipiendæ tantæ collaborationis. Sed diu in dubio suspensus animus nequaquam frustrari potuit spe jam pridem conceptæ intentionis. Bercharium itaque præripit, voto applicat, consultu præeligit, virum quidem in Dei rebus idoneum, religione præditum, animo efficacem, exteriorum experientia non minus agilem quam prudentem. Cumque per id temporis urbs illa, ut diximus, et multorum floreret ingenio, et in admiratione reipublicæ, divinorum operum insignis haberetur commercio, hunc tamen solum, hunc sibi adsciscit præcipuum, cui e nsona auctoritate et merito futuræ fabricæ curam deponeret, et sani dispositione, consilii omni illi structuræ specialiter præficiendum decerneret. Prædium est publicum in pago Remensi octo millibus ab urbe disparatum, cui videlicet ævo præcedenti Sparnacus (*Epernay*) nomen fuisse constat impositum, quod olim quidem, tempore scilicet Chlodovei Francorum magni principis, quem beatus Remigius apostolica auctoritate et præditus et probatus, doctrina et virtutibus magnificus, cum suo exercitu, ut in gestis ejus legitur, angelico ministerio sacro chrismate aquæ regene-

(30) Hanc historiam paulo aliter describit Frodoardus in lib. ii hist. Rem. cap. 7. Quippe Bercha-

rantis illinierat, idem pater mirificus non modicæ quantitatis pretio acquisierat, ac Remensem Ecclesiam, cui auctore Deo præsidebat, hæredem constituerat. Denique gloriosissimus Dei pontifex Nivardus pastoralis solertiæ condigne administrans officium, tum ad alia suæ diœcesis loca invisenda, tum quoque ad hunc sæpe vicum egrediens, non tam propriæ causas agebat utilitatis, quam cunctis se affabilem quoque exhibens, salutem subjectorum sedulus impendebat. Cumque dies ac noctes ædificandi cœnobium in aliquo prædiorum suorum, quibus nobiliter temporali quoque emolumento pollebat, desiderii continuatione pervigiles duceret, assumpto suo illo, ut sæpe solebat, domestico beato Berchario, causa exstitit, qua præfatum vicum expetere pro more cogitaret. Hujus processu itineris, quo ad eundem vicum Maternæ fluminis littoribus contiguum tenditur, quidam sui juris locus erat gratissimus, qui paululum reducto sinu in montis latere amœnissimo herbis virentibus aquarumque rivulis ex sublimi vertice leniter effluentibus, arboribusque ac vineis in declivi circumquaque constipatus, intuituum oculis oblectamenta præstabat.

Nivardo in soporem verso, loco per angelum designato, mandatum de condendo cœnobio Alivillarensi recipit.

10. Sanctus igitur pontifex hoc iter aggressus, cum jam eas partes per clivum montis attigisset, qua de contra illa loci gradientis visibus se amœnitas propius objecisset, super equestre quo ferebatur vehiculum eo gravi sopore deprimitur, ut omni protinus eundi facultate proscriptus, symystem suum B. Bercharium inclamaret, omnemque illum equestrem qui tunc forte se comitabatur ordinem stare loco præciperet, et quibus ad soporem urgeretur stimulis patentius indicaret. Ecce, inquit, irruente soporis inamantate secus solito concutior, ita ut hinc gressum promovere, impotem me esse omnino confiderem. Procuretur ergo fessis artubus inter hæc vi-recta amœnitas paululum divertendi, ut redeuntibus per soporem viribus cœptum reddatur facultas iter peragendi. Inter late patentia nemora diffusis frondibus, virentibus foliis instanti rei grata fagus eligitur

Hæc alias inter tantum caput extulit alnos,
Quantum lenta solent iuter viburna cupressi.

Huic itaque arborei ocus se subter injiciunt gratia quiescendi. Ita individui sui comitis B. Bercharii solo decumbentis festinans compositio vertice gremio recipi, sternitur hic patulæ recubans sub tegmine fagi. Quid vero tunc miraculi cœlitus sit ostensum, styli duxi officio non improbe inanimandum, ut supernæ illustrationis veritas ostenderet, qui essent quos silvarum densitas obtexisset. Interim pontifice quiescente, sanctus vir Bercharius in cœlum defixis luminibus aspicit subito aere per serenum conspicuo columbam (30) e sublimibus derius post visionem columbæ hic relatam lacrymas fuisse dicitur. « Experrectus autem B. Præsul a

scendere, niveo fulgore radiantem, atque eidem cui substrati manserant arbori leniter insidentem. Cumque in eam oculorum dirigeret aciem, diligenter explorare cupiens, quasnam in partes ales ille niveus declinare decerneret, repente alarum soluto remigio, ab arbore cui insederat prosilit, et rumpens aera vacuum, futuræ spatium fabricæ circumvolans, locum in quo cœnobium construi debeat, gyro designat, præsentia sanctificat, expleto hoc lustramine, rursus nota recipitur arbore. Cumque eosdem sui ambitus circulos cœli nuntius ad futuræ rei firmitatis indicium tertio repetisset, patenti cœlo reconditur, et nihilominus hominibus in terra degentibus divinæ voluntatis præsagium aperitur, et novæ admirationis vestigium relinquitur. Intelligit hic vir sanctus, puro ut erat animo, signum esse cœleste, quo et dubitantium animi firmarentur, et diu dilatum opus in Dei servitute fundaretur. O beatum virum cui ostenditur corporali intuitu angelicæ dignitas visionis, in specie columbæ rutilantis, ad comprobandum testimonium innocentiae et puritatis. Est etiam in hac re illud quoque non minus admirabile, quia quod isto corporalibus deprehenderat oculis, hoc idem quiescens sanctus pontifex senserat sopore cœlestis visionis. Qui cum post aliquantulum perceptæ quietis spatium somno excitus, caput ab imis superna revelatione prædoctus erigeret: O, inquit, votorum meorum compar fidelissime, quam gratum mihi est huc paululum gratia soporis pro tempore divertisse, quem constat per Dei gratiam tantæ revelationis mysterium cœlitus agnovisse. Ecce enim hinc jam lætus progredior, cœlorum signa sequor, quod diu differens corde gestaveram, mirandæ visionis arcano maturius aggrediendum esse compellor: sed ne longius res inopinata te duxerit, quid viderim patienter expedio. Et prius præsentias hic esse domum Dei, ut felicissimo quondam antiquo patriarchæ, et portam cœli mihi indigno Christi Domini famulo divinitus ostensam. Nam mox submissis artibus, subito hic sopore præreptus, cum vix in utramlibet partem vis naturæ quiescentem impelleret, videre mihi videor a supernis instar nivei candoris speciem adesse columbæ, quæ post hujus arboris sessum, non incerta quo tenderet, locum hunc præpeti cursu volando præcingit, trinoque gyro æque peracto cœli cacumen tendit. Credo equidem hoc spei conceptæ proficuum a Deo portentum, ut quod erat voto susceptum, jam cœlo præmonente sit celerius exsequendum. Sancto hæc pontifice perorante: Me, inquit B. Bercharius qui sancto viro gremii sui reclinatorium fecerat, quidquid, pater sanctissime, cœlesti prodigio in visione spiritus divinitus tibi

somno, ex lacrymis ejus faciem sibi reperit udam, et interrogans quæ illi causa fletus existeret. Accepit eum propter sui ruinam flevisse operis, Ecclesiæ scilicet in Villari a Nivardo bis extructæ, bisque casu incerto eversæ. Invicemque sibi visa referentibus, traditur pontifex hæc etiam Dei servo cuidam nomine Bavoni, cujus erat ipsa possessio, visa narrasse. Qui oratorium in honore sanctæ Crucis

testaris fillatum, manifesta Dei virtute noveris etiam corporaliter fuisse conspicatum.

Childerico juvante, ecclesiam S. Petro, aliam B. Mariæ curat dedicari.

11. His igitur alternis ita conserentibus, altero quidem quod in somnis senserat, altero vero quod oculis corporeis aspexerat, res in prospectum deducitur locum illum angelica perlustratione signatum, ad agendum divinæ servitutis obsequium mira dispositione a Deo esse quam dignanter electum. Ita vero percepta tantæ revelationis de cœlestibus simul et consolationis gratia certiores utrique facti, et quod erat ambiguum loci designatione specialiter edocti, inde ambo consurgunt, ac sic oculos antistes beatissimus in cœlum dirigens, illum protinus tota cordis inventione collaudans, gratias egit in quem ab æterni Patris secreto Spiritus sanctus corporali specie in columba descendit, ac fluentia Jordanis sacri corporis tinctione in nostrorum abluitionem scelerum cœlo patente beavit. Præcedente itaque in conditionem æterni tabernaculi tanto ac tali auspicio: Tibi, inquit ad B. Bercharium præsul eximius, tuæque industriæ hoc sanctum opus dispono committere, ut quem prudentia et sanctitate perfectum esse non dubitem, principem quoque in constructione cœlestis fabricæ te jure consciscam. Quod vir Domini, ardens ut erat, totis affluens in Dominum visceribus, cui inimica profecto omnis ignavia, amica vero indefessa laboris efficacitas, libenter suscipiens, tanto amplectitur desiderio, quanta in eo superna gratia meritorum excreverat magnitudo. Et quoniam seipsum jam ante Spiritus sancti templum virtutis effecerat, ipse quoque terrenæ molis pulchritudine templum Domino oculis etiam spectabile fundare exoptabat, confisus videlicet undique tam divino quam summi pontificis in cunctis auxilio. Nam et universis sui temporis Francorum regibus, episcopis quoque ac regis dignitatis proceribus tam gratum acceptabilemque eum certum est existisse, ut si quid in divinis cultibus seu etiam terrenæ commoditatis opportunitatibus cordi esset, ab eis facile obtineret: quod in consequentibus quoque diligens lector suo loco patienter poterit invenire, si ea quæ diversis temporibus regis majestatis ac Francorum principum munificentia sibi concessa fuerint, recensere voluerit beneficia. Quorum videlicet fultus auctoritate et gratia, jam maturius componendæ fabricæ negotiis accingitur, copias sumptuum præparat, et universa quæ tanto operi necessaria videbantur sedulus operator assignat. Itaque in supradicti prædio loci quod in declivi montis latere (ut diximus) situm, reducto profusius sinu pulcherrimam blandientis amœnitatis plantiæm red-

illie habens, ibi conservabatur. Qui etiam postquam visionem præsulis et ejus cognovit voluntatem, obtulit ei eandem possessionem, partem quoque possessionis cujusdam fratris sui nomine Baldini. Addit Frodoardus Theoderannum alterum Bavonis fratrem, Reolum comitem postea episcopum Remensem, ipsiusque filium Gedeonem illic monasticum habitum suscepisse.

dit, atque in prospectu suo subjacentia Maternæ fluminis longe lateque littora circumdespicit, mulcenti quadam visionis voluptate compellat, ab antiquo Altumvillare nomen acceperat, angelicæ designationis spatium ut cœlitus ostensura fuerat, murorum ambitu jactis fundamentis complectitur, omnesque illius parietes ædificii ad modum columbæ in aere permeantis suspecta permensione metatur. Nec ante divini cultoris opera destitit, donec superna annuente providentia, Childerici etiam regis Francorum ac sacri antistitis opitulante clementia, opus quod ad laudem Dei susceperat optata perfectione compleret.

Monasterium rebus et personis instruit.

12. Ea vero arbor, quæ quondam opulentissima fagus steterat, in qua columba cœlitus emissa pridem resederat, ac suo gyro situm monasterii volando expresserat, habita deliberatione succiditur, et collatis in commune omnium votis, in loco cui affixa fuerat, aram in veneratione B. Petri apostolorum principis (31) statuit. Ad consecrationem vero basilicæ cum S. Nivardo metropolitano pontifice, alii etiam episcopi conveniunt, clerus omnis et numerosæ plebes utriusque sexus irruunt, proceres quoque Francorum non minori voto concurrunt, et per B. viri Bercharii opus laudabile in Dei laudibus pari omnes magnitudine jucunditatis exsultant. In australi vero ejusdem montis latere, aliam struxit vir sanctus ecclesiam, quam genitricis Dei et Domini nostri Jesu Christi semper virginis Mariæ nomine decrevit honorandam. Septa etiam monasterii et universas competentes ordinis officinas, ad sectandam vitæ regularis observantiam prudentissime composuit, monasticæ conversationis viros religiosos aggregavit, et cuncta quæ huic ordini commoda judicabantur, diligenter implevit. Copiosos vero prædiorum sumptus sanctissimus antistes, tam ea quæ sui juris esse videbantur, quam quæ etiam beato interveniente Berchario ab ipsis Francorum primoribus obtineri poterant, in necessarios servorum Dei delegavit usus, ut videlicet in eodem cœnobio et merito et numero populus Deo serviens utriusque laboribus augetur. Hæc sunt igitur hujus B. Patris nostri Bercharii magnorum operum sancta principia: sed adhuc restant ad divinæ obsequium majestatis piorum laborum majora certamina, quæ in hoc postmodum monstrabit opere rerum consequentia. Qui videlicet cum esset in spiritalis exercitii sublimitate perfectus, in divinæ legis meditatione continuus, temporalem tamen non auspicatus est gloriam, sed mentis puritate jugiter concupivit æternam, nec levi felicitati inclinari nec inani voluit laude resolvi. Jam vero consummata omni sacri illius templi structura, his duobus sanctissimis viris quanta fuerit immensitas exsultationis, quam grata societas unanimis affectionis, quantus divinitatis amor, quantus vitæ cœlestis ardor,

(31) Additur in diplomate Nivardi a Sammarthanis relato, et Pauli, seu etiam S. Joannis et cætero-

nec sermo capere, nec lingua ullo modo valet explicare.

Nivardo mortuo, virtutibus, miraculis et auctoritate clarescit.

13. At vero cum in his sanctorum operum studiis quam gloriose tenerentur inserti, sanctæ exhortationis gratiam per populos infundentes et ad æternitatis gloriam quaquaversum animos fidelium incitantes, cum jam superna clementia antistitis sui Nivardi vitam laudabilem perpetuæ jucunditatis commercio compensare et pro labore brevi palmam decrevisset permanentis rependere gloriæ, opere perfectus, virtutibus consummatus, adveniente Kalendarum Septembrium die, mortis nexibus absolutus migravit ad Dominum, beatæ immortalitatis stolam consecutus, angelorum agminibus in illa cœlestis curiæ dignitate concivis factus, apostolorum particeps, martyrum et confessorum cohæres, illius insatiabiliter aspectu fruitur, cujus amor ab ejus pectore nunquam recessisse certum tenetur. Qui licet pro lege carnis debitum solverit humanæ conditionis, vivit tamen in gloria perpetuæ exsultationis, nostris autem illic procul dubio miseris præstantius, si ex corde rogatus fuerit, occurrere paratus, quanto nunc potentius illi summo atque invisibili spiritui cernitur esse conjunctus, per virtutem universa scientis ipse sciens omnium ac exauditor effectus. Ad cujus exsequias corporis tota Remorum civitas ruit, clerus ac populus utriusque sexus convenit, ex vicinis etiam urbibus multi adfuerunt tanti pastoris excessum admittis pio mœrori hymnorum solemnibus obsequiis assignantes. Cujus quidem corpus diversis populorum catervis constipatum usque ad basilicam S. Remigii a S. Berchario nec non et sanctis pontificibus qui ea die illuc confluxerant, universa gregis sui multitudine prosequente, condigno honore defertur, ac excellenti mausoleo condendum, decantissimam ibidem accepit sepulturam, sanctissimo viro Berchario in supradicto Altivillari cœnobio glorioso præsuli superstite relicto. Qui licet tanti patris fuerit solamine destitutus, nequaquam tamen a cœpti operis intentione desistens, subjectorum animos exemplis instruebat et verbis. Locum vero, quem ædificare cœperat, rebus ac vario decore collustrans, nihil subtraxit industriæ, donec ad culmen proveheret perfectionis summæ. Spiritualium enim donorum perfusus rore, vitæ jam consertus, angelicæ, civis cœlestis patriæ

Dogmate justitiæ, Christi refovebat ovile,
Constituens plebi cœlestia templa fideli.
Nec minus in magnis flagrans resplenduit actis,
Quæ gessere Patres fulli pietate priores,
Optima dans vitæ populis documenta beatæ

Domini namque gratia præeunte, multis miraculorum signis in eo loco claruit, ac supervenientibus diversarum incommoditatum casibus se opponens, rum martyrum et confessorum, quorum pignora ibidem venerari noscuntur.

multa cœlestis beneficii emolumenta populis impendebat: sanitates corporum, salutem animarum. Francorum quoque regibus diverso tempore sibi succedentibus ac palatii optimatibus ita in cunctis erat affabilis, ut eorum usus pro voto familiaritatibus, quæ intenderet citius obtineret, et in construendis servorum Dei habitaculis sumptus ei et copias eorum largitas pleniter ministraret. Si quis his hæsitans forte manet incredulus, prædicti loci miretur mœnia, aspiciat ædificia, perlustret diligenter opera: patebit scire cupienti quanti fuerit meriti, per quem Dominus tanta ac talia dignatus sit operari.

Parthenona in saltu Dervensi ædificat.

14. Rebus igitur tam exterioribus quam interioribus prædicti Alivillarensis cœnobii secundum Dei cultum honorifice ordinatis, jamdictus Pater Bercharius corporeæ quietis impatiens, opportuna sibi loca lucrificandi gratia perquirebat. Abinde namque egressus, Dei munere præcurrente, vastam saltus Dervensis solitudinem petere contendit: quo in loco qua venerat intentionis non immemor, aptum ædificandi cœnobii statum invigilando sollicite scrutabatur. Hæc igitur inter cogitandum, Dei gratia præduce contulit se ad quamdam matronam, Waltildem nomine, quæ superbo nobilitata sanguine, plurimorum a proavis prædiorum affluentia lætabatur: a qua vir sanctus conducti pretij dono emit sibi partem silvæ, eum scilicet locum qui dicitur vulgo Mangis villare: ibique cellulam (32) ædificans, eamque B. Mariæ ad honorem consecrans, puellarum cœtum Deo matrique serviturarum, prout posse fuit, diligentissime aggregavit. Nam viam publicam vulgo Cantillam dictam expetens, pretio a prætereuntibus suscepit captivas puellas octo, quas in sancta religione edocens, Deo dicatas ibi manere constituit. Ex hoc igitur Christi adminiculante suffragio crevit numerus virginum adusque sexagenarii cumulum, quibus etiam prædictus pater neptem supra scriptæ matronæ Waltildis solemniter abbatisam præfecit.

Oratoria etiam diversa.

15. His quoque rite peractis, secretiora saltus infatigabiliter excutiens, cognoscere summopere gestiebat, sicubi opportuniora loca ædificandi cellulas reperisset, veniens in quemdam locum, Lutosas (33) nomine, cellam construendi aptum reputans, nimia sollicitudine vota explere studebat. Hoc igitur propriis viribus nullo modo dignum ducens aggredi, cujus erat hoc prædium potestatis adiit. Eo siquidem tempore Childericus rex regnum Francorum nobilissime gubernans, libentissime sancti viri petitionibus acquiescebat. Hunc ergo pater eximius

(32) Id est exiguum monasterium sanctimonialium, quod teste Camuzato septingentis abhinc annis funditus dirutum et eversum, Puellare monasterium dicebatur. Nostrates locum Gallico idiomate *Peulle Monstier* appellant: qui locus vix tertio milliari distat a cœnobio Dervensi, ad Vigeram fluvium itidem situs. Lege mirac. num. 1.

adiit, atque sibi ad bona vota consortibus viris Dei amore ferventibus Leodegario et Mummuleno episcopis, Amalrico quoque et Wilfaudo optimatibus, impetravit a rege licentiam ædificandi sibi in eodem loco basilicam, quam B. Martini in honore consecratam prædictus rex Childericus circumquaque ab Ecclesia silvæ leuca una benigne donavit. Beatus vero Bercharius neque his contentus, cellulam sibi juxta locum qui dicitur Puteolus, ea in parte quæ nunc monasteriolum (34) dicitur, ad honorem B. Mauricii condidit, sperans aptum se monasterium ædificandi locum reperisse. Verum cum hoc etiam sibi habile non videretur, super fluvium Vigeræ (*la rivière de Voyre*) quamdam ecclesiam S. Sulpitii honori dicavit. Neque ibi etiam statum cœnobii aptum fore ducens, mente pervigili ut sapiens architectus, eum qui petentibus se adesse comprobat, dare votis congrua loca poscebat.

Monasterio condendo locum invenit, rege locum concedente.

16. Quodam igitur tempore cum jam divina clementia ulterius famulantis animum per diversa distrahi nollet, præcurrentibus indiciis locum votis congruum iri repertum dedit. Nam abdita silvæ perlustrans, casu quemdam ad locum devenit, ubi pastores subulcos reperit: quos blande allocutus, aureique illos numismatis munere donans, poposcit ostendi sibi quæ habilitiora aliquando silvas circumeundo ad habitandum loca pervidissent, dicens sibi animum esse, uti congruo habitandi loco exstirpando silvas cœnobarum tabernacula designaret: se quidem diversa tentasse, sed nullo penitus loco commanendi habitacula fida invenisse. At illi præmio accepto, talibus animi votis sancto viro respondent: Nos quidem cum fides teneat firma, munerati tuis ad vota processibus parere decrevimus, locumque habitandi habitabilem pro nostro scire ostendere parati sumus: nam persæpe inibi suillos greges jam desperati invenimus, nec seductos aliorum spes est requirere porcos, cum illum semper absque aliquo ductore perditis suis expetant locum. Adest quoque ibi, Domine pater, quædam non ignoti miraculi fagus, subter quam luminaria sæpe cum accensa absque hominum accessu viderimus, divini aliquid fore suspicamur. Nunc, inquit B. Bercharius, ocius præite, tanti præsagii loca significatæ, meque consequentem jamjamque diu suspensum animo quietiorem reddendo, tanta curarum mole absolvite. His dictis prædictus pater ad locum properat fidem dictorum expecturus: nec inaniter ferens testimonium pastorum divinitus credidit factum esse miraculum, et a Deo sibi locum ostensum, qui non pateretur servum suum diversis intentum, proprio labore frustrari.

(33) Vicus Lutosæ, *Louzes*, diœcesis Trecensis distinguendus est a Villa Lutosæ, *Leuze*, diœcesis Cameracensis, de qua Baldericus in Chron. lib. II, cap. 43.

(34) Nunc locus redactus est in exiguum oratorium S. Mauricii dictum, quod sesquimillari distat a Dervo, versus Vigeræ fontem.

Nam qui eo cœtum honorum exsecutione operum pollentem adunandum prænoverat, digne tali præsa- gio inïtia operum beati viri præsignavit : qui locus duobus integris milliariis a præfato loco, qui dicitur Puteolus, disparatur. Ibi ergo B. Bercharius multo labore silvis radicitus erutis, cœnobii ædificandi sta- tum præelegit. Exinde ad palatium progreditur, re- gis super hoc negotio clementiæ supplicaturus. Au- xiliantibus vero sibi per divinam gratiam, ex cujus desiderio ista agebat, S. Leodegario episcopo et Al- marico Majore domus, Fulcoaldo quoque et Wlfaudo, Nivardo etiam et Atelano (35) episcopis, impetravit sibi dari a rege silvam ex suo fisco qui vocatur Vas- siacus (36) in circuitu præfati loci, sicut ex auctori- tate regia tenetur exterminatum, unde sumptus ha- bere valeret ac prædia ad cœnobium (37) constituen- dum. Cum etiam Deo disponente ad plurima sibi rex libentissime faveret, ad hoc usque processit, ut aulam sibi decenti ornatu, ut regiam decebat majestatem, in loco qui dicitur Puteolus fabricatam, ubi causa venandi crebro adventare consueverat, dono ei concederet : unde ipse dominus Bercharius ecclesiam Deo in honore SS. apostolorum Petri et Pauli consecrandam construxit, quam ex præfato loco Puteolum (Puysie) appellavit.

Locum monachis, reliquiis, etc. dilat.

17. Sanctus vero vir quando supramemoratas puellas emit, simul cum ipsis pretio suscepit viros octo captivos, quos in sancta religione edocens, primos in eodem loco monachos constituit. Multi vero sanctam conversationem illius ac religiositatem admirantes, per ipsius exhortationem Deo favente, qui neminem vult perire, relinquentes omnia quæ in sæculo habere videbantur, sub monastica norma et sub doctrina sancti ipsius patris Deo se mancipave- runt. Ipse ergo aquam ad ipsum cœnobium de longe perduxit, officinas ad omnia necessaria paravit, ha- bitacula quoque puellarum ordinate disponens, Hie- rosolymam adiit (38), sacrasque plurimum reliquias impetravit, tabulasque eburneas optimas secum de- portavit : sicutque Romam multoties adiens, plurimo- rum sanctorum reliquias detulit, et honorifice cum episcopis in præfatis locis conservandas condidit : in quibus locis suffragantibus illorum sanctorum me-

(35) Al. Azelano, qui videtur fuisse Attila episco- pus Laudunensis, de quo Frodoardus in hist. Rem. lib. II, cap. 7. Istius donationis diploma refert Ca- muzatus in Promptuario, fol. 80. An Amalricus hic memoratus Major domus fuerit, dubitat Adrianus Valesius in Rer. Franc. lib. XXI. Certe Nivardus supra num. 13, mortuus dicitur, antequam Bercha- rius cogitaret de cœnobio Dervensi, cujus primordia anno circa 665 revocamus. Childericus anno regni tertio in Neustria, seu anno Christi 671 prædia con- cessisse legitur in quadam charta a Camuzato et Sammarthanis relata, cui subscribunt viri hic me- morati; ubi Wlfaudus Major domus, non Amalricus exprimitur.

(36) Vassiacus, Vassy, oppidum ad Blesam fluvium in Matronam influentem, alius a Wasciaco Frodoardi, lib. III, cap. 7.

(37) Dervense scilicet de quo in observat. præviis

aritis, quorum reliquiæ ibi delatæ sunt, præstante Christo, uberiora fidelibus populis beneficia lar- giuntur.

Obitum suum prædicit.

18. Tantis igitur laborum certaminibus in hujus mundi stadio pro vitæ cœlestis bravio transcursis, cum jam Dominus operarium suum digna donare mercede disponderet, resolutionis corporeæ imminens tempus ante dedit agnoscere. Nam jam paschali in- stante solemnitate, feria quinta qua cœna Domini habebatur, gregis sibi commissi pater sollicitus mo- nasterium puellarum devote adiit, pro more fidelium præcepta Domini expleturus. Inter igitur multa ex- hortationum verba et consolationum affamina, hoc quoque eis prædixit, quod de resolutione proprii corporis divinitus sibi notificatum manebat. Scitote, filiolæ, superna instante vocatione, me in hoc ulte- rius corpore manerè nullo modo posse; nec mœrea- tis quasi pastorem ablatum, cum vos aeterno custodi regique sponsatas certa cordis devotione teneatis fi- xum. Nullo igitur corporeo ex me adjutorio amplius sustentandas, cœlesti rectori ut proprias commendo filias. Ad harum ergo consolationum affamina cum vehementi ululatu erumpentes in lacrymas, pater sanctus dolorem verbis exhortationum mitigans, valedicens eis et benedicens abscessit. Cum psalmis autem et hymnis peractis omnibus, ad cœnobium redeundi iter aggreditur, eadem monachis pauperi- bus et peregrinis facturus.

A filiolo suo indisciplinato appetitur cultro.

19. Inter ordinandum igitur plurima forte accidit, ut filiolum suum quem de sacro fonte susceptum monachum esse statuerat, Daginum nomine, exi- gentibus culpis suis, verbere increpationis, ut moris est, feriendum decerneret. Nam hic, ut postea cla- ruit, pessimus et flagitiosus, fronte polita sub ovina pelle, rapacis contegebat gestamina belluæ. Itaque ex merito suæ iniquitatis, diabolo cum Juda prodit- tore traditus, indigne ferens doctrinalia patris objur- gamina, intumescente mascula sub pectore bili, contendit insanus sanctum virum injustæ tradere neci. Denique cum beatus pater diurno anxietatis labore non modice fessus, una cum fratribus lectulo reclinatus membra sopori dedisset, quia odium in-

dictum. Ejus primordia anno circa 665 collocanda sunt.

(38) Et quidem comite Waimero cui S. Leode- garius inedia consumendus commissus est, uti in libro Mirac. S. Bercharii num. 11 dicitur. Ex illo itinere S. Bercharius retulisse fertur corpus S. Theo- dosiæ, de qua hæc legimus in ms. cod. Dervensi : « Anno Verbi incarnati 1108, epacta XVII, Idus Se- ptemb. eodemque anno quo obiit rex Philippus, fi- liusque ejus in regem unctus est, a D. Rotgero ab- bate anno ordinationis suæ 11 positum est in hoc scrinio corpus S. Theodosiæ virginis, quæ pro Chri- sti nomine multa tormenta etiam capitis abscissione in Cæsarea Palestinæ passa est : hanc tamen ex ea- dem urbe S. Bercharius abbas cum multorum san- ctorum reliquiis detulit, ac in hoc monasterio quod dono regali extruxerat, decenter collocavit. »

currit qui arguit criminosos, idem filius Satanæ armis impietatis armatus; postquam eum fessum soporatum credidit, irruens in eum mortali vulnere attentavit. Nam cultello illum rabidus feriit, et patris sanguine manus proprias impudens filius maculavit. Arreptum vero Daguinus quo sanctum percusserat ferrum, reatus sui conscius in piscinam, quæ intra claustra monasterii tunc temporis habebatur, quam citissime potuit velut occultandum dejecit. Videres tunc laticem velut tanti sceleris cognitorem, ferrum in se receptare expavescere. Nam mox ut aquam tetigit, velut levissimæ pluma materiei super aquas mirabiliter natavit; ipse autem homicida amens factus, ecclesiam petiit, cruentisque manibus signum pulsare coepit.

Percussori veniam indulget.

20. Fratres vero ut audierunt signum inconsueta hora, cum magna admiratione surgentes, et sanctum virum interfectum audientes, ad lectum illius cucurrerunt: sed adhuc anxietate nutantem in eo spiritum reppererunt. Comprehensum igitur prædictum Daguinum fratres sancto viro obtulerunt, scire cupientes quid de admissio tanto scelere severitas clementiæ ejus judicaret. Denique sanctus pater verborum Domini non immemor, quibus patri pro persecutoribus supplicavit, dicens: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*, clementer remisit illi, quam in se exercuerat culpam. Deum tibi, frater, inquilens, poenitentialiter placabilem fieri studeto: nam quantum ad me attinet omni te liberum impietate remitto. Romam ergo, fili, progredere, ut te

A hoc scelere immunem exhibeat, qui ligandi solvendique potestate suscepta, diversis morborum generibus subvenit corporis umbra. Egressus igitur Daguinus, ex præcepto beati viri Romam petiit, unde postea non est reversus.

Moritur. In ecclesiam transfertur. Oleum e tumultu manat.

21. Beatus vero Bercharius diutissime angore vulneris morbidus, tandem carne solutus, cœlestis vitæ gaudia exsultanti spiritu felix petivit. Ad tanti quoque viri obitum viris undecunque religiosis confluentibus, sepultus est quodam loco extra cœnobium [al. ecclesiam], multis inibi Deo donante miraculorum pollens effectibus. Sed cum jam Dominus ulterius sanctum suum occultare nollet, ex præfato cultelli miraculo cæterisque ad tumultum sancti viri ostensis, servis Dei visum est inde corpus beati patris debere transferri, ac illi inde translatum tumulaverunt retro altare in basilica SS. apostolorum Petri et Pauli, quam ipse vivens ædificaverat, ubi suffragantibus ejus meritis multa tribuuntur dona populis. Ex cujus sepulcro longo post tempore oleum pullulans in vas ad hoc paratum visum est defluxisse, cunctis morbo obsessis nimium salubre. Hujus igitur, quia peccatorum pondere prægravati summa operum assequi propriis viribus nequaquam præsumimus, ejus qui dixit: *Sine me nihil potestis facere, impleremus auxilium gratiæ, quatenus qui merito peccatorum deprimimur, dextera virtutis suæ sublevemur, qui cum Patre et Spiritu sancto* C vivit et gloriatur Deus in sæcula sæculorum. Amen.

APPENDIX

Ex ms. cod. Dervensi per R. P. Filibertum Boulanger congreg. S. Vitoni monachum Benedictum communicato.

Dies obitus.

22. Beatus Bercharius durissimi languore vulneris morbidus, licet trahens longa suspiria vix proloqueretur, fesso anhelitu tamen Dominicæ passionis et resurrectionis solemnia, suæ etiam depositionis obsequium ac locum sepulturæ humiliter ordinans, discipulis multa ventura prædixit, indicendo eis sollicitudinem divini timoris ac observantiam sanctæ religionis. Tandem triumphanti Domino cum palma victoriæ occursurus, mane Dominica ipsius sacrosanctæ ab inferis Resurrectionis carne solutus, cœlestis vitæ gaudia exsultanti spiritu felix petivit (39). Ad tanti viri quoque obitum viris undecunque religiosis confluentibus, sepultus est ut jusserat quodam loco extra ecclesiam, multis inibi Deo donante miraculorum pollens effectibus.

(39) In eodem ms. hæc leguntur: « Extremum vitæ diem obiit hic B. P. Bercharius anno ab Incarnat. Domini 685, indict. 13, epacta XI, vi Kalend. Aprilis, mane sacro Dominicæ Resurrectionis. » Qui characteres chronologici non conveniunt, nisi legas vii Kalend. Aprilis, in quem Pascha anno

Translationis dies et modus.

23. Sed cum jam Dominus ulterius sanctum suum occultare nollet, ex præfato cultelli miraculo cæterisque ad tumultum sancti viri ostensis, servis Dei visum est inde corpus beati patris debere transferri. Habita itaque collatione cum plurimo collegio sacerdotum ob hoc in unum convenientium, decretum id fieri sexto decimo Kalendas Martii. Nullam tamen capessunt audaciam tangendi glebam sanctissimi corporis; neque fatigandi longa bajulatione lapidei quo tegebatur sarcophagi, sed humillimam quam potuerunt, deliberant transferendi facilitatem. Nam decenti fornice perforata orientali maceria ipsius ecclesiæ quæ proxima ejus sepulturæ erat, inde eo aditu infra cum sarcophago translatum, secundo tumulaverunt retro altare in ipsa basilica

624 incidebat. S. Bercharius inscribitur in Addit. ad Usuardum xvii Kalend. Novemb., qui dies translationis est ex dicendis infra num. 7. Corpus S. Bercharii in Ecclesia Dervensis monasterii, caput quidem in scrinio argenteo, reliqua ossa in theca asservantur.

sanctorum apostolorum Petri et Pauli quam ipse A mente domni Adsonis tempore hoc cœnobium cœpit vivens edificaverat, ubi suffragantibus ejus meritis germinare, etc., ut *infra num. 15.* multa tribuuntur dona populis. Quando Deo dispo-

DE MIRACULIS S. WALDEBERTI

ABBATIS LUXOVIENSIS TERTII.

LIBER

Auctore Adsone abbate.

(Apud Mabill., *Acta SS. Bened. Sæc. III*, p. 451, ex ms. cod. Luxoviensi erutus a R. P. Constantio Gravellio, tum priore.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. Elogium sancti Waldeberti seu Walberti abbatis Luxoviensis, quatenus ex vetustis monumentis concinnari potuit, exhibuimus in Sæculo secundo. Postea librum de ejus miraculis ad me transmisit R. P. Constantius Gravellius, tum Luxovii prior e florentissima congregatione S. Vitoni, cum hac epigraphe: *Incipit Vita sanctissimi ac Deo acceptissimi Patris Walberti, monasterii Luxoviensis abbatis*; tametsi libellum, non de vita, sed de miraculis longe post Waldeberti obitum patris scribere instituit auctor, Adso videlicet, alio nomine dictus Hermiricus, qui post medium sæculum x Luxovio præfuit post Aaloncum, quem *abbatem et episcopum* appellat: et Adso in Prologo suo memorat *volumen de gestis S. Waldeberti*, quæ temporum injuria excidisse dolemus. In veterrimo Calendario Corbeiensi, ante annos nongentos exarato, quod mutilum et imperfectum Isidori Hispalensis episcopi libris de summo bono assutum præmittitur, S. Waldeberti memoria exprimitur his verbis: *vi Nonas Madias depositio sancti Waldeberti abbatis*, nulla episcopalis nominis mentione facta, uti nec in libello subjecto.

2. De cœnobio Luxoviensi plura leges in Sæculo nostro secundo, tum in Præfatione, tum in Actis sanctorum Columbani et Eustasii abbatum. Tempus quo Columbanus Vosagum incolere cœpit, signavi paulo ante annum quingentesimum nonagesimum. Calculus iste confirmari videtur ex quadam clausula, quæ habetur in fine Expositionis S. Augustini in epistolam Joannis, in novem homilias distinctæ, in quarum fine sic legitur in pervetusto apographo ecclesiæ S. Petri Bellovacensis, uncialibus litteris descripto a quodam monacho Luxoviensi: *Explicitum opus favente Domino apud cœnobium Lussovium anno duodecimo regis Chlothacharii, indictione tertia decima, anno Xlismo Pis Ni feliciter peracto, id est (ut quidem interpretor) anno quadragesimo Patris nostri, Columbani videlicet: qui p. de anno quingentesimo octogesimo quinto in Vosagum advenisse dicendus est, siquidem annus duodecimus Clotharii regis in Burgundia regnantis, et indictio 13 conveniunt in annum Christi 625.* Qua in scriptura illud etiam observatione dignum est, indictionem usurpatam aliquando fuisse in calculo Gallicano, Merovingorum stirpe regnante.

PROLOGUS AUCTORIS.

Luxoviensium cœnobarum sacræ concioni (40)... B Eustasium videlicet atque Waldebertum, etiam qui et HERMIRICUS, nomine abbas, non merito vocatus, perpetuam in Christo Domini salutem.

Consideranti mihi ac sæpius ore ac mente revolventi, quid utilitatis et commodi loco conferrem, in quo a parentibus traditus primævi tirocinii juvenilia rudimenta inter dubia Pythagoricæ litteræ bicornia peregrisse memineram, illud potissimum occurrit, ut ad reparandam succedentium solertiæ præteritarum rerum memoriam, ea quæ per egregios Christi Domini confessores sexcentorum ferme monachorum Luxoviensium fundatores atque rectores,

(40) Supple Adso. Is enim decessorum suorum seriem et breve chronicon descripsisse memoratur,

nostra ætate gesta esse divina gratia noscuntur, stylo commendarem. Nam inter illa quæ jam transierunt, et ea quæ ventura sperantur, profundæ caliginis quasi quodam nebulo interpolante humana perspicacia liberam notitiæ non potest habere facultatem, nisi exterius litteralis industriæ traditione juvetur, per quam ea quæ cursus anterior absorbit, præ oculis adducta, quasi præsentia censeantur. Cujus rei studio nos provocante manum misimus, ut ea quæ ad honorem divinæ majestatis geruntur, quatenus nostra scientiâ contingere potuit, æqualis Adsonis abbatis Dervensis, de quo in sæculo II.